

4. Матузов Н.И. Личность. Права. Демократия: Теоретические проблемы субъективного права / Николай Игнатьевич Матузов. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1972. – 292 с.
5. Иоффе О.С. Вопросы теории права / О.С. Иоффе, М.Д. Шаргородский. – М.: Госюриздат, 1961. – 380 с.
6. Чечот Д.М. Субъективное право и формы его защиты / Дмитрий Михайлович Чечот. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1968. – 71 с.
7. Александров Н.Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма / Николай Григорьевич Александров. – М.: Госюриздат, 1961. – 271 с.
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / Ольга Федорівна Скакун; пер. з рос. – 2-е вид. – Харків: Консум, 2005. – 656 с.
9. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
10. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Тетяна Олександрівна Коломоєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
11. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: дис. ... канд. юрид. наук 12.00.07 / Бояринцева Марина Анатоліївна. – К., 2005. – 213 с.
12. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник для вузов / Демьян Николаевич Бахрах. – М.: Изд-во Бек, 1996. – 355 с.
13. Манохин В.М. Конституционные основы советского административного права / В.М. Манохин; под ред.: Конин Н.М. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1983. – 216 с.
14. Бояринцева М.А. Права громадян, їх гарантії та реалізація у державному управлінні / М.А. Бояринцева // Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – С.180–194.
15. Петров Г.И. Советское административное право. Часть общая / Георгий Иванович Петров. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1970. – 304 с.
16. Битяк Ю.П. Адміністративне право України: конспект лекцій / Ю.П. Битяк, В.В. Зуй. – Х.: Нац. юрид. академ. України ім. Ярослава Мудрого, 1996. – 160 с.
17. Васильев А.С. Административное право Украины / А.С. Васильев. – Х.: Одиссей, 2002. – 288 с.

УДК 34: 378.091 (477)

ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Мартинов М.П., к.ю.н., ст. викладач

Запорізький національний університет

У статті автор досліджує функціональний аспект юридичної освіти шляхом визначення функцій останньої та розкриття їхньої сутності.

Ключові слова: юридична освіта, функції юридичної освіти, організаційно-правове регулювання.

Мартинов Н.П. ФУНКЦИИ ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОБЪЕКТА ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В УКРАИНЕ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье автор исследует функциональный аспект юридического образования путем определения функций последнего и раскрытия их сущности.

Ключевые слова: юридическое образование, функции юридического образования, организационно-правовое регулирование.

Martynov N.P. THE FUNCTION OF LEGAL EDUCATION AS OF AN OBJECT OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL REGULATION IN UKRAINE / Zaporozhia national university, Ukraine

The article is devoted to research of the functional aspect of legal education by determination of its functions and by disclosure of their nature.

Legal education is a branch of education, part of a more general legal education, field of higher education, the foundation of the legal profession, guarantee of lawyer's professional competence, environment of fostering of a new generation of lawyers, one of the instruments of realization of the social function of law, the criterion of social stratification, the specific kind of entrepreneurial activity, way of the development of a political career, the way of realization of personal ambitions, etc.

In a narrow sense legal education is legal relations of subjects of educational activities in which one side (usually universities) provides educational services and the other side (the student) consumes these services as perception of knowledge, abilities and skills to apply in practice and improve their legal knowledge and thinking.

The wide understanding of the concept of legal education involves the incorporation to its content a higher legal education as well as legal educating, ie obtaining of legal knowledge, abilities, general skills, and also advanced training of a lawyer and competition of highest scientific professional qualifications.

Thus, legal education is not only a means of professional training of lawyers, of development of law schools and institutions, but also is a necessary condition of the preparation of the nation to implement the state reforms.

The functional aspect of the nature of legal education reveals its processuality, dynamics and permanency. These qualities mean that legal education is an teaching and educational process which lasts for a certain period (for example, during 5 years, necessary for obtaining of complete higher education at the time department), but it is not simultaneously.

Dynamics of legal education is an accumulation during a certain period of necessary (normatively established) volume of legal knowledge, abilities and skills, their understanding and practical application, the maturation of professional legal culture (understanding of the phenomenon of law and forming a honorable attitude to it, to human rights and freedoms, to legal traditions and values and the development of fundamental legal views and willingness to act in accordance with them, etc.) and the emergence of the capacity for self-improvement.

Permanency of legal education is as its functional property means an objective need for constant self-improvement of a lawyer that increases directly proportional to the professional level of him.

The functions of legal education are the role played by the legal education as a social institution to satisfy the public interest in legal professionals.

The main among them is the professionalization, which consists of broadcasting to students legal knowledge, abilities and skills to think, to develop and to apply knowledge in practice including timely and adequately to social changes to develop and adopt new legal norms.

Function of social broadcasting is in the fact that the current state of legal education in Ukraine is a reflection of the processes taking place in our society and are largely objective.

The function of legal socialization of different degrees is perceived by us in such a way, that every person who receives legal knowledge, skill, and / or abilities of their use, improvement, storage becomes full member of society, number of social conflicts is reduced (or at least they are resolved in civilized forms within the law) the efficiency of its activities increases.

Legal education also has the professional orientation, educational, scientific research and general cultural functions.

The cumulative implementation by the legal education of all its functions involves ensuring student mobility – their ability to learn by different training programs in different local and foreign universities. In this case, students must primarily be able to study at different universities of Ukraine. And secondarily is important, especially for international lawyers, education by training programs on specific legal subjects in foreign universities.

Key words: legal education, legal education's functions, organizational and legal regulation.

У преамбулі Закону України від 23.05.1991 р. «Про освіту» вказано, що освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Її метою є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [1]. За критерієм спеціалізації професійної діяльності юридична освіта є видом освіти взагалі [2, 87].

Виходячи з беззаперечної важливості завдань освіти та юридичної освіти зокрема, які вони виконують у суспільстві, вбачається за необхідне з'ясувати функції останньої.

Юридичні науки

Отже, метою даної статті є розкриття функціонального аспекту юридичної освіти, а саме визначення конкретного переліку її функцій, а також розкриття їхньої сутності.

Перш, ніж перейти до безпосереднього дослідження функціонального аспекту, необхідно розкрити значення поняття юридичної освіти. Юридична освіта – це галузь освіти, складова більш загальної правової освіти, галузь вищої освіти, фундамент юридичної професії, запорука професійної компетентності правника, середовище формування нового покоління правників, один з інструментів реалізації соціальної функції права, критерій соціальної стратифікації, специфічний вид підприємницької діяльності, шлях розбудови політичної кар'єри, спосіб реалізації особистих амбіцій тощо [3, 132].

Узагальнюючи доктринальні визначення поняття, що були досліджені, вбачається за необхідне, по-перше, визначати юридичну освіту як правовідносини (з усіма їх елементами і змістом, відповідно до специфіки відносин зі здобуття юридичної освіти) [4], що складаються між здобувачем правових знань і суб'єктами, які забезпечують навчальний процес, а, по-друге, виділяти і в подальшому використовувати поняття «юридична освіта» у вузькому і в широкому значеннях.

У вузькому значенні під юридичною освітою варто розуміти правовідносини суб'єктів освітньої діяльності, у яких одна сторона (як правило, ВНЗ) надає освітні послуги, а інша сторона (студент) споживає ці послуги у вигляді засвоєння знань, вмінь і навичок застосовувати на практиці та вдосконалювати свої правові знання і мислення.

Широке розуміння поняття «юридичної освіти» вимагає включення до його змісту як вищої юридичної освіти, так і юридичної просвіти, тобто отримання правових знань, вмінь, навичок загального характеру (у середньому загальноосвітньому навчальному закладі чи в інших подібних закладах, і/або шляхом самоосвіти), а також підвищення кваліфікації юриста і здобуття наукової професійної кваліфікації найвищих рівнів [5, 135-136].

Отже, юридична освіта є не лише засобом професійної підготовки юристів, розвитку правових шкіл й інституцій, але й необхідною умовою підготовки нації до здійснення державних реформ.

Функціональний аспект сутності юридичної освіти розкриває її процесуальність, динаміку і перманентність. Такі якості означають, що юридична освіта являє собою навчально-виховний процес, який триває протягом певного строку (наприклад, протягом 5 років, необхідних для здобуття повної вищої освіти на денному відділенні), а не є одномоментним.

Динаміка юридичної освіти виявляється у накопиченні протягом певного строку необхідного (нормативно встановленого) обсягу правових знань, вмінь і навичок, їх осмислення і практичного застосування, визрівання професійної правової культури (розуміння феномену права і формування високої поваги до нього, прав і свобод людини, правових традицій і цінностей; розвиток ґрунтовних правових переконань і готовності діяти відповідно до них тощо) і поява здатності до самовдосконалення.

Перманентність юридичної освіти як її функціональна і іманентна властивість означає об'єктивну необхідність постійного самовдосконалення юриста, яка зростає прямо пропорційно професійному рівню останнього. Практичний вияв цієї характеристики ми можемо простежити у наступництві і збагаченні юридичної просвіти, здобутої у середньому навчальному закладі, юридичною освітою у професійно-технічних (професійних коледжах, згідно з термінологією законопроекту № 9655) і ВНЗ, у різних наукових і науково-дослідних юридичних установах, післядипломною освітою (шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації, стажування) і здобуттям наукових ступенів, а також шліфуванням і збагаченням професійної майстерності на наукових, науково-практичних семінарах, конференціях та їм подібних заходах (наприклад, суддями, адвокатами, прокурорами [6, 332], працівниками органів внутрішніх справ). Важливим способом підвищення кваліфікації юристів різних спеціальностей може стати їх навчання від 1-го тижня до 2-х місяців у літніх школах з актуальних проблем права, які проводити на базі тих ВНЗ, що готують юристів, із залученням висококваліфікованих науково-педагогічних працівників таких ВНЗ та юристів-практиків.

Функції юридичної освіти – це роль, яку виконує юридична освіта як соціальний інститут в напрямку задоволення інтересів суспільства у фахівцях-юристах. Серед них головна – професіоналізації, яка полягає у трансляції до учнів правових знань, вмінь і навичок мислити,

вдосконалювати і застосовувати знання на практиці, у т.ч. своєчасно і адекватно соціальним змінам розробляти та ухвалювати нові правові норми.

Будучи однією з основних у системі освіти, юридична освіта забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для юридичної сфери суспільного життя, що зумовлює професійну спрямованість студентів і передбачає встановлення низки етапів системи сучасної юридичної освіти. Нинішні особливості потреб українського суспільства вимагають підготовки висококваліфікованих юристів, що можливо зробити лише у спеціалізованих юридичних ВНЗ або на юридичних факультетах університетів.

Для виконання такого завдання і кращого розуміння функції професіоналізації, в ній доцільно виокремити функцію соціальної трансляції, яка виявляється у тому, що нинішній стан юридичної освіти в Україні є відображенням процесів, які відбуваються в нашому суспільстві і значною мірою мають об'єктивний характер (наприклад, зростання дипломованих фахівців-юристів і середньо невисока якість їх підготовки). Утім це питання швидше відноситься до компетенції теоретиків права і педагогіки. Хоча в межах нашої роботи корисними будуть результати дії цієї функції у розрізі підвищення адміністративно-правовими засобами якості юридичної освіти через активніше залучення різних організацій, де студенти можуть отримати ґрунтовну юридичну практику. Посилити практичну складову підготовки студентів-юристів та їх викладачів, забезпечивши їй відповідність їх теоретичним знанням, рекомендує Комітет Міністрів Ради Європи [6, 333].

Функція правової соціалізації різних ступенів вбачається нами у тому, що кожна людина, яка отримує юридичні знання, вміння і/або навички їх застосування, вдосконалення, накопичення, стає повноцінним членом суспільства, знижується кількість соціальних конфліктів (чи хоча б вони розв'язуються у цивілізованих формах в рамках права) зростає ефективність його діяльності. Юридична освіта сприяє становленню культури злагоди і миру в суспільстві.

Юридична освіта виконує також профорієнтаційну функцію. Занурюючись у її систему, достатньо розвинені учні підготовчого відділення та студенти, особливо першого курсу (у т.ч. ті, які почали здобувати юридичний фах поза своєю волею, а, наприклад, з волі батьків чи інших несуттєвих мотивів у такому важливому виборі), відчують і розуміють свої здібності до юридичної професії, свій талант і користь, яку вони можуть принести займаючись в подальшому юридичною діяльністю. За інших рівних умов, ця функція допомагає правильно витратити свій час, кошти та інші ресурси. Крім цього, ця функція передбачає вибір напрямку спеціалізації правника в межах широкої юридичної професії.

Окрім проаналізованих вище, виокремлюємо також виховну, науково-дослідну і загальнокультурну функції юридичної освіти.

Дія виховної функції юридичної освіти полягає у формуванні за допомогою цілеспрямованої діяльності таких соціальних рис світогляду у юристів як: глибоке розуміння і гостре відчуття сутності та змісту правових явищ, загальнолюдських цінностей і культури українського народу, справедливості, свободи, рівності, відповідальності. Такий вплив відображається на соціальній активності та правомірній поведінці юристів, якісному виконанні ними своїх професійних обов'язків. Інший аспект цієї функції виявляється у збереженні соціального контролю над студентами з боку викладачів (інших вихователів) під час їхньої спільної роботи над засвоєнням знань та іншим особистісним розвитком. Будучи залученим протягом тривалого часу протягом 5 років до такої соціально корисної праці майбутні юристи-фахівці автоматично уникають небажаних соціальних ризиків (у т.ч. потрапляння у соціально несприятливе середовище тощо) і виховуються в дусі високої правової, моральної, естетичної та інших видів культури. Наслідком дії цієї функції стає також національно-патріотичне виховання як чільний компонент формування громадянської позиції, відповідальності за Батьківщину, майбутнє українського народу.

Функція загальнокультурної підготовки юридичної освіти тісно пов'язана з виховною функцією, але її особливим впливом вважаємо формування у юристів широкого кругозору і фундаментальних уявлень про юридичні знання та юридичну діяльність, за рахунок пізнання загальнокультурного контексту, визначення в ньому місця і призначення юристів, засвоєння ширшого кола спеціально-юридичних знань, необхідних для ефективнішої професійної адаптації, юридичної роботи і можливої в подальшому перекваліфікації.

Науково-дослідна функція юридичної освіти полягає у створенні нових знань в процесі навчання як викладачами, так і студентами. Взаємний регулярний обмін думками цих суб'єктів, які невинно прагнуть пізнавати нове у юриспруденції і самовдосконалитись, створює унікально сприятливі умови в навчальній аудиторії для глибшого осмислення існуючих і про друкуння нових думок, їх взаємообмін, збагачення і якісне зростання. Пам'ятаємо, що Сократ, Платон та велика кількість інших мислителів стародавніх часів створювали нові знання під час дискутування з приводу різноманітних філософських питань.

Підсумовуючи все вищевикладене, зазначимо, що сукупне виконання юридичною освітою усіх її функцій, передбачає гарантування мобільності студентів – їх можливості навчатися з різних навчальних програм в різних вітчизняних і зарубіжних університетах. При цьому студенти повинні мати можливість передусім навчатися в різних університетах саме України, оскільки тільки специфіка юридичної професії полягає у досконалому знання сутності і змісту вітчизняного законодавства, права, правотворення і правозастосування з урахуванням специфіки правових шкіл (наприклад, Запорізької, Київської, Харківської, Львівської, Одеської) та світогляду українських громадян в різних регіонах України. І вже в другу чергу важливим стає, особливо для юристів-міжнародників [7], навчання за програмами з окремих юридичних предметів в зарубіжних університетах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 р. № 1060 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>
2. Коротков Э.М. Управление качеством образования: [учеб. пособие для вузов] / Эдуард Михайлович Коротков. – М.: Академический Проект Мир, 2006. – 320 с.
3. Бігун В. Юридична освіта в Україні та США / В'ячеслав Бігун // Юридичний журнал. – 2003. – № 4. – С. 132-136.
4. Козлов Ю.М. Административные правоотношения: [монография] / Юрий Маркович Козлов. – М.: Юрид. лит., 1976. – 184 с.
5. Мартинов М.П. Ключова категорія визначення предмета адміністративно-правового регулювання в сфері юридичної освіти / М.П. Мартинов // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. – 2011. – № 3. – С. 131-136.
6. Рекомендація REC (2004) 4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 12.05.2004 р. на 114-й сесії // Право України. – 2011. – № 11-12. С. 329-333.
7. Тарасюк Б. Юрист на дипломатической службе / Борис Иванович Тарасюк // Юридическая практика. – 29 декабря 2009. – № 52. – С. 19.

УДК 342.924:321 (477)

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Пирожкова Ю.В., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

Вирішення проблем регіонального розвитку, становлення місцевого самоврядування та вдосконалення відносин “центр-регіони” залежить, насамперед, від інституційного та правового поля для розробки й реалізації державної регіональної політики, що в свою чергу призведе до чіткого розподілу функцій та координації діяльності державних органів управління різного рівня у сфері